

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

n-forever-n@hotmail.com

0000-0001-8918-9142

Milli Eğitim Bakanlığı

<https://doi.org/10.55107/turksosbilder.1795703>

Özet

Çalışmamız dijitalleşme ile birlikte insan merkezli öğretim stratejilerinin ortaokullarda nasıl uygulandığını ve temel derslere giren öğretmenler tarafından nasıl algılandığını incelemeyi amaçlamaktadır. Dijitalleşme sürecinin eğitimde hız kazanmasıyla birlikte öğretim süreçlerinin teknolojik teknik araçlara dayalı hale gelmesi, insanî temas, empati, sevgi ve bireysel farklılıklara duyarlılık gibi eğitimin temel insani yönlerinin göz ardı edilme riskini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda araştırmanın temel problemi, dijital eğitim ortamlarında insan merkezli öğretim yaklaşımlarının nasıl sürdürüldüğü ve öğretmenlerin bu süreci nasıl deneyimlediği ile ilgilidir. Araştırma, ortaokullarda Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Sosyal Bilgiler gibi temel derslere giren öğretmenlerle nitel bir alan araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöntemi olarak fenomenolojik desen benimsenmiş; katılımcıların dijital eğitim sürecine ilişkin öznel deneyimleri incelenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmış ve içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Katılımcılar, maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla farklı şehir ve okullardan seçilmiştir. Çalışmamıza toplamda 100 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenler maksimum çeşitlilik örnekleme kapsamında farklı iller ve branşlarda olmasına dikkat edilmiştir. Elde edilen bulgular, dijital eğitim araç ve uygulamaların öğretim süreçlerine katkı sağlamakla birlikte, insan merkezli yaklaşımın

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

öğretmen inisiyatifi ve pedagojik becerilerle sürdürülebildiğini ortaya koymuştur. Öğretmenler, teknolojik araçların ancak pedagojik ilkelere entegre edildiğinde anlamlı olduğunu vurgulamış; öğrenciyle duygusal bağ kurmanın ve bireysel farklılıklara duyarlı olmanın dijital ortamda da mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışma, dijitalleşme çağında eğitimin yalnızca teknik değil aynı zamanda insani boyutunun da korunması gerektiğini vurgulamış aksi taktirde eğitimin salt bir biçimde mekanikleşmesi ve makineleşmesi eğitimin insanın davranışlarını geliştirme ruhuna aykırı olduğu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Stratejileri, Dijitalleşme, Dönüşüm, Ortaokul Öğretmenleri

Abstract

This study aims to examine how human-centered teaching strategies are implemented in middle schools in the context of digitalization and how they are perceived by teachers of core subjects. With the acceleration of digitalization in education, teaching processes have increasingly become reliant on technological tools and techniques, bringing with them the risk of neglecting the fundamental human dimensions of education such as interpersonal interaction, empathy, care, and sensitivity to individual differences. In this context, the main problem of the study concerns how human-centered instructional approaches are sustained in digital learning environments and how teachers experience this process. The research was conducted as a qualitative field study with teachers who teach core subjects in middle schools, including Turkish, Mathematics, Science, English, Religious Culture and Moral Knowledge, and Social Studies. A phenomenological research design was adopted in order to explore participants' subjective experiences related to the digital education process. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis techniques. The participants were selected through maximum variation sampling to ensure diversity in terms of cities, schools, and subject areas. A total of 100 teachers participated in the study, representing different provinces and disciplines. The findings indicate that while digital educational tools and applications contribute to teaching and learning processes, the sustainability of a human-centered approach largely depends on teachers' initiative and pedagogical competencies. Teachers emphasized that technological tools become meaningful only when they are integrated with sound pedagogical principles, and they stated that establishing emotional connections with students and being sensitive to individual differences are also possible in digital environments. This study underscores the necessity of preserving the human dimension of education alongside its technical aspects in the age of digitalization; otherwise, the mechanization and instrumentalization of education would contradict its fundamental purpose of fostering human development and behavior.

Keywords: Teaching Strategies, Digitalization, Transformation, Middle School Teachers

Giriş

Günümüzde teknolojiye hızlı ilerleme eğitim ve öğretim süreçlerin teknoloji ve dijital destekli yollarla şekillenmesine sebep olmuştur. Online öğrenme biçimleri, eğitimde tekniklik, erişilebilirlik, esneklik ve sürdürülebilirlik doğrultusunda kritik imkanlar sunmaktadır (Anderson, 2010). Bu çerçevede iletişim teknolojisinin hızlı bir biçimde eğitim süreçlerine uyarlanması insan merkezli eğitim

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

anlayışının nasıl sürdürülebileceği ve ne kadar etkili olabileceği sorularını gündeme getirmiştir (Bates, 2019). İnsan merkezli yaklaşım, öğrencinin bilişsel gelişimini, duygusal, sosyal ve etik yönlerinin hepsini bir arada tutmaya çalışan, öğrenme sürecini sadece bilgi aktarımı olarak görmeyen ve eğitim öğretimi bütüncül bir deneyim olarak gören bir pedagojik anlayıştır (Rogers, 1983; Noddings, 2012). İnsan merkezli eğitim ortamında öğretmenin danışmanlığı, empati kurma yeteneği ve öğrenciyle yüz yüze kurduğu etkileşim insan merkezli eğitim anlayışın temel dayanaklarını oluşturmaktadır (Schunk, 2012). Fakat dijital eğitim ortamlarında bu durumdan bahsetmek biraz zordur. Bu yaklaşımlar olsa bile durum teknik boyutun ötesine geçmeyip duygusal ve duygusal eksikler devam etmektedir. Dijitalleşmenin verdiği rutinleşme samimi duyguların gelişimini ve eğitim sürecin kabullenmesini zorlaştırmaktadır (Hrastinski, 2019). Bu perspektifte, bu çalışmanın temel amacı, dijital arenada insan merkezli öğretim stratejilerinin sürdürülebilirliğini öğretmenler gözüyle ortaya koymaktır. Özellikle bireysel farklılıkların gözetilmesi, öğrencilere duygusal destek sağlanması ve öğretmen-öğrenci iletişiminin niteliğinin korunması gibi ilkelerin dijital ortamlara öğretmenler tarafından nasıl aktarıldığının anlaşılması önem arz etmektedir (Salmon, 2011). Nitelikli öğrenme deneyimlerinin yalnızca teknolojik altyapıyla değil, aynı zamanda insan merkezli öğretim ilkelerinin dijital ortamlara uyarlanmasıyla mümkün olacağı öne sürülmektedir (Siemens, 2005). Bundan dolayıdır ki bu araştırma, ortaokul öğretmenlerinin deneyimlerinden hareketle, dijital ortamda insan merkezli öğretim stratejilerinin nasıl sürdürülebileceğini incelemeyi hedeflemektedir. Bu inceleme hem öğretmenlerin uygulama pratiklerini hem de dijital eğitimde öğrenci merkezli yaklaşımın geleceğine dair öngörülerini anlamak açısından değerlidir.

Yöntem

Bu çalışma, ortaokul öğretmenlerinin dijital dönüşüm sürecinde insan merkezli öğretim stratejilerine ilişkin deneyim ve bakış açılarını derinlemesine anlamayı amaçladığından nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desende tasarlanmıştır. Durum çalışması, belirli bir olgunun kendi bağlamı içerisinde bütüncül olarak incelenmesini sağlar. (Creswell, 2013). Buna bağlı olarak çalışmanın amacı, öğretmenlerin mesleki deneyimleri üzerinden dijital perspektifte anlam dünyalarını ortaya koymaktır. Çalışmanın katılımcı grubunu, Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan ve en az beş yıl mesleki deneyime sahip 100 ortaokul öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcı seçiminde, amaçlı örnekleme yönteminden maksimum çeşitlilik örnekleme biçimi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmacıya çalışmanın amacına en uygun bireyleri seçme imkânı vermesini sağlarken maksimum çeşitlilik örnekleme, daha farklı ve heterojen bir çalışma grubuyla çalışma ortamı sağlamaktadır (Patton, 2015). Bu sayede öğretmenlerin farklı mesleki deneyimleri farklı coğrafî, kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamlardan yansıtılarak çeşitlilik sağlanmıştır (Oyman, 2025). Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem araştırmacıya belirli sorular üzerinden veri toplama imkânı sunmakta hem de katılımcılara kendi deneyimlerini ayrıntılı biçimde ifade etme özgürlüğü tanımaktadır (Merriam, 2009). Görüşmeler hem çevrim içi hem de yüz yüze ortamda gerçekleştirilmiş, böylece katılımın daha esnek ve kapsayıcı olması sağlanmıştır. Elde edilen veriler, bilgisayar destekli nitel veri analizi programı olan MAXQDA 2022 ile çözümlenmiştir. Bu süreçte tematik içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel verilerin sistematik biçimde

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

sınıflandırılarak anlamlı temalar ve kategoriler oluşturulmasına imkân tanımaktadır (Braun ve Clarke, 2006). Böylece öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler düzenlenmiş, karşılaştırılmış ve ortak temalar üzerinden yorumlanmıştır. Sonuç olarak, bu yöntemsel tercih, çalışmanın hem güvenilirliğini hem de geçerliğini artırmaya yönelik olarak planlanmıştır (Lincoln ve Guba, 1985).

Tablo 1 Katılımcı Bilgileri (Demografik Bilgiler)

<i>Temel Özellikler</i>	<i>Ayrıntılı Bilgiler</i>	<i>Yüzdelik Dilimler (%)</i>
Cinsiyet	Kadın	48,5%
	Erkek	51,5%
Yaş Aralığı	25-33	18,2%
	31-40	63,6%
	41-50	18,2%
	51 ve üzeri	-
Öğretmenlik yapılan branş	Türkçe	18,2%
	Matematik	16,8%
	İngilizce	14,7%
	Fen Bilgisi	22,3%
	Sosyal Bilgiler	15%
	Din Kültürü ve A. B.	13%
Öğretmenlik süresi	1-5	15,2%
	6-10	33,3%
	11-20	42,4%
	21 ve üzeri	9,1%
Çalışılan okulun türü	Devlet okulları	98%
	Özel okullar	2%
	Diğerleri	-

Tablo 1’de görüldüğü üzere kadın (%48,5) ve erkek (%51,5) öğretmen oranlarının birbirine yakın olması, öğretmenlikteki toplumsal cinsiyet rollerindeki durumu yansıtarak öğretmenliğin her iki cinsiyet için de erişilebilir ve kabul gören bir meslek olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%63,6) 31–40 yaş aralığında bulunması, meslekte deneyim kazanmış orta yaş grubunun ağırlığını göstermektedir. 25–33 (%18,2) ve 41–50 (%18,2) yaş aralıklarının eşit, 51 yaş ve üzerinin ise hiç temsil edilmemesi, araştırma grubunun genç ve orta yaşta öğretmenlerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Branş dağılımında Fen Bilgisi öğretmenlerinin (%22,3) en yüksek, Din Kültürü öğretmenlerinin (%13) ise en düşük oranda temsil edilmesi, günümüz eğitim politikalarının fen ve bilim odaklı yönelimleriyle uyumlu olup modernleşme ve küreselleşme ekseninde bilimsel ve iletişimsel alanlara öncelik verildiğini göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğunun 11–20 yıl (%42,4) deneyime sahip olması, grubun mesleki olgunluk evresinde bulunduğunu, genç öğretmen oranının düşüklüğü ise sisteme girişte yapısal sınırlılıkları işaret etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin %98’inin Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER) Cilt 10, Sayı 02, 2025, Sayfa 253-267

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

devlet okullarında görev yapması, Türkiye’de eğitimin büyük ölçüde kamusal alan üzerinden yürütüldüğünü, özel eğitimin ise sınıfsal ayrışmalarda sınırlı fakat etkili bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Araştırma grubu, çoğunluğu orta yaşlı ve deneyimli olup devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır

Bulgular

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Bilinmesi, Uygulanması ve Etkililiği

Tablo 1 İnsan merkezli öğretim stratejilerinin uygulamasına ve yansımalarına yönelik oranlar

Sorular	Seçenekler	Yanıtlar Yüzdelik (%)
İnsan merkezli öğretim stratejileri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?	Çok iyi	15,2%
	İyi	51,5%
	Orta	27,3%
	Az	6%
	Hiç	-
İnsan merkezli öğretim stratejilerini uygularken karşılaştığınız başlıca zorluklar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)	Zamanın kısıtlı olması	72,7%
	Öğrenci katılımını sağlama	48,5%
	Sınıfların kalabalık olması	78,8%
	Teknolojik altyapının yetersiz olması	24,2%
	Eğitim materyalinin yetersiz olması	24,2%
İnsan merkezli öğretim stratejilerinin öğrencilerin öğrenme başarısına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?	Çok yeterli	21,2%
	Yeterli	16,8%
	Orta	19,7%
	Yetersiz	24,3%
	Çok yetersiz	18%

Tablo 2’de öğretmenlerin büyük çoğunluğunun insan merkezli öğretim stratejileri hakkında bilgi sahibi olduğunu (%66,7) insan merkezli öğretim stratejilerinin uygulanmasının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak uygulama sürecinde özellikle sınıfların kalabalık olması (%78,8), zamanın kısıtlılığı (%72,7) ve öğrenci katılımını sağlama güçlüğü (%48,5) en önemli engeller olarak öne çıkmaktadır. Bu da uygulama süreçlerinde yöntem ve tekniğin eksikliğini ortaya koymaktadır. Teknolojik altyapı ve materyal eksikliği ise görece daha düşük oranlarda dile getirilmiştir (%24,2). Bu durum, literatürde de vurgulandığı gibi insan merkezli stratejilerin yalnızca öğretmenin pedagojik yaklaşımıyla değil, sınıf mevcutları, müfredat yoğunluğu, yöntem eksikliği ve yapısal koşullarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Brooks ve Brooks, 1999). Öğretmenlerin insan merkezli stratejilerin öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşleri de bu tabloyu desteklemektedir (Weimer, 2002). Katılımcıların yalnızca %35’i bu stratejilerin yeterli ya da çok yeterli olduğunu düşünürken, yarısından fazlası (%52) etkilerini sınırlı olduğunu beyan etmiştir. Bu veriler, söz konusu stratejilerin

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

teoride benimsense de pratikte beklenen düzeyde başarı sağlayamadığını göstermektedir. Dolayısıyla, insan merkezli öğretim stratejilerinin etkili olabilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması, müfredatın esnekleştirilmesi ve materyal ile teknolojik altyapının güçlendirilmesi gerektiği örülmektedir (McCombs ve Whisler, 1997). Araştırmaya katılan öğretmenler, insan merkezli öğretim stratejilerine teorik düzeyde hâkim görünmektedir; ancak pratikte yapısal ve pedagojik engeller uygulamayı sınırlamaktadır. Bu sınırlama kalabalık sınıflar, zaman baskısı ve öğrenci katılımındaki zorluklar, öğrenci merkezli olmayan yöntemler, Türkiye’de eğitim sisteminin merkezîyetçi ve sınav odaklı yapısından kaynaklanabilir. Öğretmenler bu stratejilerin öğrencilerin başarısını destekleyebileceğini farkında olsa da uygulama alanındaki sınırlılıklar nedeniyle etkisini yetersiz görmektedir. Bu çerçevede insan merkezli eğitim stratejilerinin etkili olabilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması, müfredatın esnekleştirilmesi, öğretim materyali ve teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve eğitimcilerin belli alanlarda doyuma ulaşması gerekmektedir. Bütün bu bilgiler ve veriler doğrultusunda insan merkezli öğretim, öğrenciyi öğrenme sürecinin öznesi haline getiren; bireyin ilgi, ihtiyaç ve potansiyelini merkeze alan ve yüz yüze olan bir yaklaşım olarak bilinmektedir (İlgar, 2019). Carl Rogers’ın insancıl öğrenme kuramında empati, koşulsuz kabul ve bireysel gelişim (Rogers, 1983); Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde öğrenmenin sosyal ve duygusal koşullara bağlılığı (Maslow, 1970); John Dewey’in deneyim ve demokrasi temelli eğitimi (Dewey, 1916) ve Paulo Freire’nin eleştirel pedagojisi (Freire, 1970) bu anlayışın kuramsal temelini oluştururken yüz yüze eğitimin insan hayatındaki önemini de ortaya koymaktadır. Sosyolojik açıdan bakıldığında insan merkezli öğretim, fırsat eşitliğini destekler, demokratik yurttaşlık bilincini güçlendirir ve kültürel çoğulculuğa alan açar ve etik ilkeleri vurgular (Demir ve Yurdakul, 2017). Ancak Türkiye gibi merkezi sınav ve öğretmen merkezli kültürün baskın olduğu eğitim sistemlerinde, bu yaklaşımın uygulanması yapısal zorluklarla karşılaşsa da salt bir dijital eğitim kadar da eksikler içermemektedir (Dervişoğlu, 2020).

İnsan Merkezli Öğretimde Dijital Dönüşüm ve Teknoloji Kullanımı

Tablo 2 Okullarda dijital araç ve teknolojilerin kullanımı

Sorular	Seçenekler	Yanıtlar Yüzdelik (%)
Okulunuzda dijital araç ve teknolojilerin kullanımı ne düzeydedir?	Çok yaygın	15,2%
	Yaygın	30,3%
	Orta	44,5%
	Az	10 %
	Hiç	-
Dijital dönüşüm sürecinin insan merkezli öğretim stratejilerinin uygulanmasına katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	33,3%
	Evet	54,6%
	Kararsızım	9,1%
	Hayır	3%
	Kesinlikle hayır	-
Dijital araçlar insan merkezli öğretim stratejilerini desteklemek için ne ölçüde yeterlidir?	Çok yeterli	9,1%
	Yeterli	48,5%

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

Orta	36,4%
Yetersiz	6%
Çok yetersiz	-

Tablo 3, bize okullarda dijital araç ve teknolojilerin kullanım düzeyinin öğretmenler arasında farklılık olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %54,5'i dijital araç kullanımını orta düzeyde olduğunu belirtirken, yalnızca %15,2'si kullanımın çok yaygın olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuç, dijitalleşmenin eğitim kurumlarında yaygınlaşsa da hâlâ yaygın bir şekilde benimsenmediğini göstermektedir (UNESCO, 2020). Dijital dönüşümün insan merkezli öğretim stratejilerinin uygulanmasına katkısı konusunda öğretmenler olumlu görüş bildirmiştir; katılımcıların %57,6'sı evet, %33,3'ü ise kesinlikle evet yanıtını vermiştir. Bu veri, dijital teknolojilerin öğrenci merkezli öğrenme ortamlarını destekleme potansiyelini doğrulamakta ancak uygulama konusunda net bir veri ortaya koymamaktadır (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). Bu bağlamda dijital araçların stratejileri destekleme yeterliliği konusunda görüşler daha karışıktır: %48,5'i yeterli, %36,4'i orta, %9,1'i çok yeterli ve %6,1'i yetersiz yanıtını vermiştir.

Bu da teknolojinin varlığının tek başına öğretim süreçlerinde etkili bir dönüşüm sağlamadığını, öğretmenlerin pedagojik yeterlikleri, içerik tasarımı ve eğitim ortamının yapısal koşullarının da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Ertmer, 1999). Nihayetinde, dijital dönüşüm insan merkezli öğretim stratejilerini destekleyebilse de teknolojik altyapının güçlendirilmesi, öğretmenlerin dijital pedagojik yeterliklerinin artırılması ve sınıf ortamlarının bu stratejilere uygun hale getirilmesi zorunlu hale geldiğini göstermektedir.

Dijital dönüşüm ve eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin öğretim süreçlerini köklü biçimde değiştirmesiyle ortaya çıkan bir olgu olduğu görülmektedir. Geleneksel sınıf temelli eğitimden, çevrim içi platformlara, yapay zekâ destekli öğrenme ortamlarına ve büyük veri tabanlı değerlendirme sistemlerine geçiş, öğrenmeyi daha erişilebilir hale getirmiştir (Selwyn, 2016; Prensky, 2010). Temel olarak dijital dönüşüm, eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirme potansiyeli taşıırken aynı zamanda dijital uçurum ve erişim eşitsizliklerini de derinleştirebilmektedir (Castells, 2000). Türkiye bağlamında ise Millî Eğitim Bakanlığı'nın "EBA" ve üniversitelerin "UZEM" uygulamaları, dijitalleşmenin pratik yansımalarına örnek teşkil etmektedir (MEB, 2021).

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerini Dijital Araçlarla Uygulama Süreçleri

Tablo 3 İnsan merkezli öğretim stratejilerini dijital araçlarla entegre yöntemleri

Sorular	Seçenekler	Yanıtlar Yüzdelik (%)
İnsan merkezli öğretim stratejilerini dijital araçlarla entegre etmek için en çok hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?	Online etkileşimli uygulamalar	15,2%
	Dijital grup çalışmaları	33,3%
	Video ve multimedya materyalleri	39,4%
	Sanal gerçeklik / artırılmış gerçeklik uygulamaları	12,1%

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

	Öğrenci merkezli dijital projeler	-
Dijital dönüşüm sürecinde insan merkezli öğretim stratejilerinin etkinliğini artırmak için hangi alanlarda destek ve gelişime ihtiyaç duyuyorsunuz?	Teknoloji eğitimi	69,7%
	Materyal geliştirme desteği	57,6%
	Altyapı iyileştirme	57,6%
	Zaman yönetimi ve planlama	51,5%
	Liderlik ve yöneticilerden destek	27,3%
Dijital dönüşümle birlikte insan merkezli öğretim stratejilerinde karşılaştığınız en büyük avantaj nedir?	Öğrenci katılımının artması	54,5%
	Bireyselleştirilmiş öğrenme imkânı	45,5%
	Daha zengin öğretim materyalleri	66,7%
	Her yerde ve her zaman ulaşılabilir olması	3%
	Zaman ve mekândan bağımsızlık	42,4%

Tablo 4'te, öğretmenlerin insan merkezli öğretim stratejilerini dijital araçlarla entegre etme yöntemlerinde çeşitlilik olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %39,4'ü video ve multimedya materyallerini, %33,3'ü dijital grup çalışmalarını, %15,2'si online etkileşimli uygulamaları ve %12,1'i sanal artırılmış gerçeklik uygulamalarını tercih ettiğini belirtmiştir. Bu da dijital araçların öğrencilerin öğrenme deneyimini zenginleştirme ve etkileşimi artırma eğilimine sahip olduğunu göstermektedir (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). Öğretmenler, dijital dönüşüm sürecinde insan merkezli stratejilerin etkinliğini artırmak için öncelikli olarak teknoloji eğitimi (%69,7), materyal geliştirme desteği (%57,6), altyapı iyileştirme (%57,6) ve zaman yönetimi ile planlama desteği (%51,5) alanlarında ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu durum, dijital araçların varlığının tek başına yeterli olmadığını, pedagojik yeterlilikler, içerik tasarımı ve yapısal desteklerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Selwyn, 2016). Dijitalleşmenin insan merkezli öğretim stratejilerine sağladığı en önemli avantajlar daha zengin öğretim materyalleri (%66,7), öğrenci katılımının artması (%54,5) ve bireyselleştirilmiş öğrenme imkânı (%45,5) olarak sıralanmaktadır. Bu da dijital araçların doğru şekilde kullanıldığında öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını artırabileceğini ve bireysel öğrenme gereksinimlerini destekleyebileceğini göstermektedir (UNESCO, 2020). İnsan merkezli öğretim stratejilerinin dijital ortamda etkin uygulanabilmesi için hem öğretmenlerin pedagojik ve teknolojik yeterliklerinin artırılması hem de materyal ve altyapı desteğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ancak dijital eğitim gereçlerin kullanımının orantılı kontrol edilebilir olması insan merkezli öğretim stratejilerini daha etkin hale getirecektir.

İnsan merkezli öğretim stratejilerinin dijital araçlarla uygulanması, eğitimin temelinde yer alan bireyselleştirilmiş, demokratik ve katılımcı öğrenme anlayışının dijital çağın imkânlarıyla birleşmesini ifade ederken geleneksel öğretmen merkezli yapının aksine, öğrenciyi sürecin aktif öznesi haline getiren bu yaklaşım, öğrenme sürecinde bireysel ilgi, ihtiyaç ve deneyimlere öncelik vermektedir (Rogers, 1983; Maslow, 1970). Günümüzde bu anlayış, dijital dönüşümün sunduğu araçlarla daha etkin bir şekilde hayata geçirilmektedir. Öğrenme yönetim sistemleri, çevrim içi sınıflar, sanal tartışma forumları, video konferans uygulamaları, artırılmış ve sanal gerçeklik gibi teknolojiler, öğrencilerin kendi öğrenme hızlarına ve stillerine uygun içeriklere erişimini kolaylaştırmaktadır (Anderson, 2008;

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

Siemens, 2013). Özellikle yapay zekâ tabanlı öğrenme analitikleri, öğrenci performansını anlık olarak değerlendirip kişiselleştirilmiş geri bildirim sağlayarak, insan merkezli öğretim stratejilerinin uygulanmasına önemli katkı sunmaktadır (Selwyn, 2016). Bu süreç aynı zamanda işbirlikçi öğrenmeyi de güçlendirmekte, öğrenciler arasında farklı sosyo-kültürel bağlamlarda etkileşimi artırarak toplumsal öğrenme deneyimlerini zenginleştirmektedir (Castells, 2000). Ancak sosyolojik açıdan bakıldığında, dijital araçların insan merkezli öğretimde kullanımı bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Dijital uçurum, internet ve cihazlara erişimdeki eşitsizlikler, fırsat eşitliğini zayıflatmakta ve öğrenci merkezli öğrenme ortamlarının herkes için aynı ölçüde erişilebilir olmasını engellemektedir (Selwyn, 2016). Türkiye bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı'nın Eğitim Bilişim Ağı (EBA) uygulaması ile üniversitelerin Uzaktan Eğitim Merkezleri (UZEM), insan merkezli öğretim stratejilerinin dijital ortamda uygulanmasına yönelik somut örnekler sunmaktadır (MEB, 2021). Bu platformlar, öğrencilerin bireysel öğrenme yollarını desteklemeyi amaçlasa da erişim olanakları, teknik altyapı yetersizlikleri ve pedagojik adaptasyon sorunları sürecin etkinliğini sınırlamaktadır (Dervişoğlu, 2020). Sonuç olarak, insan merkezli öğretim stratejilerinin dijital araçlarla desteklenmesi, eğitimde bireyselleştirme, demokratik katılım ve etkileşimi güçlendirme açısından büyük potansiyel taşırken, teknolojik altyapı, erişim eşitsizlikleri ve pedagojik adaptasyon gibi sorunların çözülmesi bu yaklaşımın başarısı için kritik bir öneme sahiptir.

Tartışma ve Sonuç

100 öğretmenle yaptığımız bu çalışmada veriler dijitalleşmenin insan merkezli öğretim stratejilerine sunduğu fırsatlar kadar, beraberinde getirdiği zorlukları da ortaya koymuştur. Çalışmanın verilerine göre öğretmenler, dijital dönüşümün özellikle insan merkezli öğretim stratejileriyle birleştiğinde pek çok avantaj sağladığını belirtmiştir. Ancak iki sürecin bir araya gelmesini engelleyen birçok sürecin var olduğu da vurgulanmıştır. Nihayetinde bu süreçte avantajlar ve dezavantajlar şu şekilde sıralanabilmektedir.

Öğrenci merkezliliğin güçlenmesi: Dijital araçlar, bireysel öğrenme hızlarına uygun materyal sunmayı ve öğrencilerin aktif katılımını artırmayı kolaylaştırmakta ve bu konuda bir esneklik sağlamaktadır. Ayrıca eğitim ve öğretimin dijital mecra yardımıyla günlük hayata taşınması öğrenme sürecini daha da kolaylaştırmaktadır.

Etkileşim ve motivasyon: Görsel, işitsel ve interaktif materyaller sayesinde öğrencilerin derse ilgisinin ve motivasyonunun artması ve öğrencilerin yaşantıya yönelik eğitim süreçlerine yönelmesi avantajı ortaya çıkmaktadır. Bunun beraberinde dijital araçlarla oluşturulan simülasyon ortamları ve analoji perspektifi öğrencilerde motivasyonu yükseltirken odaklanma süreçlerini de artırmaktadır.

Kişiselleştirilmiş öğrenme: Dijital uygulamalar, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre farklılaştırılmış öğretim imkânı tanımakta ve öğrenme sürecini daha esnek hale getirmektedir. Özellikle de çoklu zeka imkanlarını sunan dijital mecra, öğrenme güçlüğü olanlara ve ya bireysel öğrenmeye eğilimi yüksek kişilere yönelik alternatif imkanlar sunmaktadır.

İşbirlikçi öğrenme ortamları: Öğrencilerin grup çalışmaları, çevrimiçi platformlarda daha etkin yürütülebilmekte; böylece sosyal öğrenme süreçleri desteklenmektedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin görüşlerine göre dijital dönüşümün insan merkezli stratejilerle bütünleşmesinde bazı zorlukları olsa da genel hatlarıyla işbirlikçi öğrenme imkânı sunduğu düşünülmektedir.

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

Teknik ve altyapı sorunları: Yetersiz donanım, internet erişimindeki kısıtlılıklar ve teknik arızalar öğretim sürecini olumsuz etkileyebilmekte ve insan merkezli stratejilerin de aksamasına sebep olabilmektedir.

Sınıfların kalabalık olması: Sınıfların çok kalabalık olması insan merkezli eğitim sisteminde olduğu gibi dijital eğitimde de büyük zorluklara sebep olabilmektedir. Aslında her iki eğitim sürecinin daha verimli olabilmesi adına sınıfların kalabalık olmaması gerekmektedir. Nitekim öğretmenlerin çoğunluğu sınıfların kalabalık oluşundan dolayı eğitimin aksadığını ortaya koymuştur.

Pedagojik uyum sorunları: Dijital araç ve gereçlerin amacı dışında kullanılması eğitim ve öğretim sürecinde aksaklıklara sebep olduğu gibi yüzeyselleşmeye ve pedagojik yankıların azalmasına yol açabildiği ön görülmüştür.

Eşitsizlikler: Özellikle sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin dijital araçlara ve internetteki erişimindeki yetersizlikler, eğitimde fırsat eşitliği ilkesini zedeleyebilmekte bu da eğitim ve öğretimin ayrıcalıklı bir sınıfa hitap eden bir özellik kazanmasına yol açmaktadır.

Öğretmen yeterlikleri: Verilere göre bazı öğretmenler, dijital araçları pedagojik amaçlarla etkili şekilde kullanma noktasında kendilerini yetersiz hissetmekte ve mesleki gelişim ihtiyacını vurguladığı görülmekte ancak aynı zamanda dijital dönüşümün insan merkezli öğretim stratejileriyle birleştiğinde öğrenci merkezli, esnek ve etkileşimli bir öğrenme ortamı oluşturduğunu ortaya koymuştur. Öğretmenlerin gerçek performanslarını hayata geçirilebilmesi için mesleki yeterliliklerinin desteklenmesi, altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla dijital dönüşümün sunduğu imkanlar ancak pedagojik hassasiyetler gözetildiğinde ve dezavantajları minimize edecek politikalar geliştirildiğinde sürdürülebilir ve etkili bir eğitim pratiğine dönüşme imkânı olacaktır.

Bulgular ve tartışmanın sonunda, öğretmenlerin çoğu dijital enstrümanların eğitim ve öğretim sürecinde önemli bir yere sahip olduğunu vurguladığı ortadadır. Bilhassa öğrenci perspektifli interaktif ve bireysel farklılıklara duyarlı öğrenme ortamlarının dijital mecralarla harmanlanması ve eğitim öğretimin insan merkezli anlayıştan koparılmaması genel görüşü oluşturmaktadır. Bu çerçevede eğitimciler dijital dönüşümün pedagojik faydalarının tam anlamıyla ortaya çıkabilmesi için insan merkezli stratejilerin zorunlu olarak dikkate alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrenci isteğini ve hazır bulunuşluklarını artırma, öğrenme sürecini kişiselleştirme ve işbirlikçi öğrenme ortamları gerçekleştirme gibi hedeflerde insan merkezli yaklaşımın dijital araçlarla desteklendiğinde daha etkili sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir. Bütün bunların çerçevesinde bulgular, bazı öğretmenlerin dijital araçların fazlaca öne çıkarılmasının pedagojik niteliği zayıflatabileceği yönünde kaygılar taşıdığını da ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, dijital dönüşüm süreçlerinde öğretmen eğitimine, teknik altyapıya ve pedagojik uyuma verilen önemin artırılması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı, dijital dönüşümün fırsat eşitsizliklerini derinleştirebileceğini düşündüğünden, özellikle sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrenciler için daha kapsayıcı uygulamalara ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak çalışmanın sonuçları, insan merkezli öğretim stratejilerinin dijital dönüşüm ile bütünleştiğinde öğretim sürecinde yenilikçi, esnek ve öğrenciyi merkeze alan bir yapının oluşabileceğini göstermektedir. Ancak bu bütünleşmenin başarılı olabilmesi için öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi, dijital araçların pedagojik amaçlara uygun biçimde kullanılması ve eğitim ortamlarında fırsat eşitliğinin gözetilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

Kaynakça

- Anderson, T. (2008). The theory and practice of online learning. AU Press.
- Bates, T. (2019). Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning (2nd ed.). Tony Bates Associates Ltd.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brooks, J. G., & Brooks, M. G. (1999). In search of understanding: The case for constructivist classrooms. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Castells, M. (2000). The rise of the network society (2nd ed.). Blackwell.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. Sage.
- Demir, Ö., & Yurdakul, B. (2017). Öğrenci merkezli öğrenme ve toplumsal eşitlik: Sosyolojik bir bakış. *Eğitim Sosyolojisi Dergisi*, 2(3), 75–92.
- Dervişoğlu, S. (2020). Türkiye’de öğrenci merkezli eğitim anlayışının uygulanabilirliği üzerine bir değerlendirme. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 45–62.
- Dewey, J. (1916). Democracy and education: An introduction to the philosophy of education. Macmillan.
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, J. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255–284. <https://doi.org/10.1080/15391523.2010.10782551>
- Freire, P. (1970). Pedagogy of the oppressed. Continuum.
- Hrastinski, S. (2019). What do we mean by blended learning? *TechTrends*, 63(5), 564–569. <https://doi.org/10.1007/s11528-019-00375-5>
- İlgar, M. Z. (2019). Eğitim bilimlerinde öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımları. Pegem Akademi.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). Naturalistic inquiry. Sage.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and personality (2nd ed.). Harper & Row.
- McCombs, B. L., & Whisler, T. L. (1997). The learner-centered classroom and school: Strategies for increasing student motivation and achievement. Jossey-Bass.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). Eğitimde dijital dönüşüm raporu. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass.
- Noddings, N. (2012). The ethics of care: Personal, political, and global. University of California Press.

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

- Oyman, N. (2025). Yeni medya çalışmalarında nitel yöntem. Pegem Akademi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2015). Qualitative research and evaluation methods (4th ed.). Sage.
- Prensky, M. (2010). Teaching digital natives: Partnering for real learning. Corwin.
- Rogers, C. R. (1983). Freedom to learn for the 80's. Merrill.
- Salmon, G. (2011). E-moderating: The key to teaching and learning online (3rd ed.). Routledge.
- Schunk, D. H. (2012). Learning theories: An educational perspective (6th ed.). Pearson.
- Selwyn, N. (2016). Education and technology: Key issues and debates (2nd ed.). Bloomsbury Academic.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1), 3–10.
- Siemens, G. (2013). Learning analytics: The emergence of a discipline. American Behavioral Scientist, 57(10), 1380–1400. <https://doi.org/10.1177/0002764213498851>
- UNESCO. (2020). Reimagining our futures together: A new social contract for education. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379877>
- Weimer, M. (2002). Learner-centered teaching: Five key changes to practice. Jossey-Bass.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

Extended

In recent years, the rapid acceleration of digitalization in education has fundamentally transformed teaching and learning processes at all levels of schooling. The increasing integration of digital tools, platforms, and applications into instructional practices has reshaped classroom dynamics, pedagogical approaches, and teacher–student interactions. While digitalization offers significant opportunities for enhancing access to information, instructional efficiency, and learning flexibility, it also raises critical concerns regarding the preservation of the human-centered dimensions of education. Elements such as interpersonal interaction, empathy, emotional connection, care, and sensitivity to individual differences—core components of effective teaching—face the risk of being marginalized in technology-driven learning environments. Within this context, the present study aims to examine how human-centered teaching strategies are implemented in middle schools in the process of digitalization and how these strategies are perceived and experienced by teachers of core subjects.

The central problem of the study focuses on understanding how human-centered instructional approaches are sustained in digital educational environments and how teachers make sense of and navigate this process in their professional practice. Specifically, the study seeks to explore teachers' perceptions of digital transformation in education, the ways in which they integrate technological tools with pedagogical principles, and the strategies they employ to maintain humanistic values in digitally mediated instruction. By foregrounding teachers' lived experiences, the research contributes to a deeper understanding of the balance between technological innovation and the human essence of education. This research was designed as a qualitative field study and employed a phenomenological research approach. The phenomenological design was chosen to capture teachers' subjective experiences, meanings, and interpretations related to digital education and human-centered teaching practices.

The study was conducted with middle school teachers who teach core subjects, including Turkish, Mathematics, Science, English, Religious Culture and Moral Knowledge, and Social Studies. These subject areas were selected due to their central role in the curriculum and their direct influence on students' cognitive, emotional, and social development. Data were collected through semi-structured interviews, which allowed participants to express their views in depth while ensuring consistency across interviews. The interview questions focused on teachers' experiences with digital tools, their perceptions of digital transformation in education, the challenges and opportunities associated with digital teaching environments, and their strategies for maintaining human-centered approaches in their classrooms. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis. Through a systematic coding process, recurring themes and categories were identified,

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

enabling an in-depth interpretation of participants' perspectives. The participants were selected using maximum variation sampling in order to ensure diversity in terms of geographical location, school context, and subject specialization. A total of 100 teachers participated in the study, representing different provinces, schools, and branches across the country. This diversity strengthened the credibility and transferability of the findings by capturing a wide range of experiences and viewpoints related to digital education in middle schools.

The findings of the study reveal that digital educational tools and applications are generally perceived by teachers as valuable resources that contribute positively to teaching and learning processes. Participants reported that digital technologies enhance instructional efficiency, support visual and interactive learning, and facilitate access to diverse educational materials. However, the findings also indicate that the effectiveness of these tools largely depends on how they are integrated into pedagogical practices. Teachers emphasized that technology alone does not guarantee meaningful learning; rather, it becomes meaningful only when aligned with sound pedagogical principles and human-centered teaching strategies. A key finding of the study is that the sustainability of a human-centered approach in digital learning environments relies heavily on teachers' initiative, professional awareness, and pedagogical competencies.

Teachers highlighted their active role in fostering emotional connections with students, recognizing individual differences, and creating supportive learning environments, even in digitally mediated contexts. Many participants stated that empathy, care, and individualized attention can still be maintained through conscious instructional design, effective communication, and reflective teaching practices. Furthermore, teachers expressed that digital environments do not inherently eliminate human interaction; instead, they reshape it. When used thoughtfully, digital tools can support personalized learning, enhance student engagement, and provide new opportunities for interaction. However, participants also warned that excessive reliance on technology without pedagogical reflection may lead to the mechanization of education, reducing teaching to a purely technical process and weakening the relational aspects of learning. Overall, this study underscores the importance of preserving the human dimension of education in the age of digitalization.

İnsan Merkezli Öğretim Stratejilerinin Dijital Dönüşümle Buluşması: Ortaokul Öğretmenlerinin Perspektifinden

Nihat Oyman

The findings suggest that digital transformation should not be viewed solely as a technical or instrumental process, but rather as a pedagogical and ethical endeavor that requires careful consideration of human values. If the human-centered nature of education is neglected, there is a risk that education may become increasingly mechanical and instrumentalized, contradicting its fundamental purpose of fostering holistic human development and shaping meaningful behavior. Therefore, the study highlights the need for teacher education programs, educational policies, and digital learning designs that prioritize both technological competence and humanistic pedagogical principles.